

Okul Öncesi Sınıf Yönetim Sürecinde Başvurulabilecek Disiplin Modellerinin İncelenmesi: Bir Derleme Çalışması

Examining the Discipline Models That Can be Applied in the Classroom Management Process of Preschool Teachers: A Review Article

Şengül PALA^{ID}

ÖZ

Disiplin, sınıf yönetiminin önemli bir boyutudur. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetim sürecinde başvurabilecekleri pek çok disiplin modeli bulunmaktadır. Bu modeller bir davranış problemi meydana gelmeden önce o problemin meydana gelmesini önlemek amacı ile kullanılabilirdiği gibi, var olan bir problem ya da uygunsuz davranışla baş etmek için süreç içerisinde de kullanılabilir. Destekleyici ve uygun disiplin uygulamaları sınıf yönetim sürecini kolaylaştırırken, destekleyici olmayan uygulamalar sınıf yönetim sürecini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu sebeple sınıf yönetim sürecinde öğretmenlerin başvurabilecekleri disiplin modellerinin ele alınması oldukça önemlidir. Bu derleme çalışmasının amacı okul öncesi sınıf yönetim sürecinde başvurabilecek disiplin modellerini incelemektir. Bu doğrultuda öncelikle sınıf yönetiminin tanımı yapılmış ve sınıf yönetimine etki eden faktörlere değinilmiştir. Ardından sınıf yönetiminin önemli bir unsuru olan disiplin modelleri ve bu modellerin dayandığı temel noktalar ele alınmıştır. Daha sonra modellerin uygulanma sürecinde öğretmenlerin başvurabilecekleri yollar ile öğretmen ve çocukların rollerine değinilmiş; daha sonra ise modellerin güçlü ve zayıf yönlerine yer verilmiştir. Bu yolla öğretmenlerin farklı disiplin stratejileri hakkında fikir sahibi olmaları ve sınıf yönetim süreçlerine uygun stratejileri daha kolay seçebilmeleri hedeflenmektedir. Ayrıca okul öncesi dönemde başvurulabilecek farklı disiplin modellerinin bilinmesinin öğretmenlerin eğitim hedef ve kazanımlarını gerçekleştirmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Disiplin Modelleri, Okul Öncesi Dönem, Sınıf Yönetimi, Disiplin.

ABSTRACT

Discipline is an important dimension of classroom management. Preschool teachers can apply many discipline models in the classroom management process. These models can be used to prevent a behavior problem before it occurs, or they can also be used in the process of dealing with an existing problem or inappropriate behavior. While supportive and appropriate disciplinary practices facilitate the classroom management process, unsupportive practices can negatively affect it. For this reason, it is very important to consider the discipline models that teachers can apply in the classroom management process. The purpose of this review article is to examine the discipline models that can be applied in the preschool classroom management process. To this end, first of all, the concept of classroom management was defined and the factors affecting classroom management are mentioned. Then, discipline models, which are an important element of classroom management, and the basic points of these models are discussed. Next, the ways that teachers can follow in the process of applying the models and the roles of teachers and children are mentioned. After that, the strengths and weaknesses of the models are given. In this way, it is aimed that teachers have an idea about different discipline strategies, and it is aimed that they can more easily choose the appropriate strategies for classroom management processes. In addition, it is thought that knowing the different discipline models that can be applied in the preschool period will help teachers to realize their educational goals and achievements.

Keywords: Discipline Models, Preschool Period, Classroom Management, Discipline.

* Arş. Gör. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Kırıkkale/Türkiye.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Şengül PALA

E-posta/E-mail: sengul.akinci@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 11.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 11.10.2022

Ç. Yayınlanma Tarihi/Online Published: 07.11.2022

GİRİŞ

İnsan hayatının ilk altı yılını kapsayan okul öncesi dönem, yaşamın ilerleyen yılları için oldukça kritik bir öneme sahiptir (Çelebi Öncü, 2013). Kişinin hayatını daha sağlıklı, huzurlu ve kaliteli bir şekilde geçirebilmesi için gerekli olan bir takım sosyal, duygusal ve bilişsel becerilerin temelleri bu dönemde atılmaktadır. Başka bir deyişle okul öncesi dönem, çocukların sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için gerekli olan bir takım temel bilgi ve becerilerin kazanıldığı dönemdir. Bunların kazanılması ise çocuğun gözlerini dünyaya açmasından itibaren temel ihtiyaçlarının uygun zamanda ve yeterli bir biçimde karşılanması ile mümkündür (Uyanık Balat, 2013). Bu dönemde çocuğun gelişimine ve iyi oluşuna etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar, çocuğun hemen etrafında bulunan ailesi, akrabası, yakın dostları olabileceği gibi, okul ortamı ve eğitim sistemi gibi doğrudan etkili olmasa da dolaylı yünden çocuk üzerinde etkileri olan faktörler olabilmektedir (Bronfenbrenner, 1979).

Çocuk ailesi tarafından bir eğitime tabi tutulmasının yanında, okul tarafından da sistemli bir eğitime dâhil edilmektedir. Sistemli olması, okulun salt bir olgu olmayıp, sınıf ortamı, disiplin yöntemleri ve müfredat gibi bir takım unsurları da içermesinden kaynaklanır. Bahsedilen tüm bu unsurlar çocuğun gelişimine etki etmektedir. Çocuğun yaşamında olumlu bir etki bırakmak ise bahsedilen bu unsurların kaliteli bir ortam dâhilinde çocuklara sunulması ile mümkündür. Bu türden bir ortamın sağlanması ise sınıf yönetiminin kalitesi ile ilişkilidir (Başar, 1999).

Bu çalışmada öncelikle sınıf yönetimine ve sınıf yönetiminin niçin gerekli olduğuna değinilecek ardından sınıf yönetiminde etkili olan disiplin modellerinden ve bu modellerin öğrenmeye olan etkilerinden bahsedilecektir.

Sınıf Yönetimi

Sınıf hedeflerini gerçekleştirebilmek adına sınıfın öğretim kaynaklarını ve öğrencileri aynı anda harekete geçiren (Celep, 2002) ve öğrenmeyi sağlayıcı bir sınıf ortamı oluşturmak (Tertemiz, 2000) olan “sınıf yönetimi”ne etki eden pek çok faktör bulunmaktadır.

Bunları eğitim programı, çocuğun içinde bulunduğu psikolojik durum, aile katılımı, sınıf kuralları, öğrenme ortamları, öğrencinin motivasyonu ve iletişim olarak (Avcı, 2013; Bilgin, 2013; Koçyiğit ve Kök, 2013) sıralamak mümkündür. Bahsedilen bu unsurlar sınıf yönetiminin sağlanmasında birbiri ile ilişkili olan önemli unsurlardır. Başka bir ifade ile bu unsurların dolaylı ya da doğrudan birbirileri ile olan ilişkileri sınıf ortamına, dolayısı ile çocuğun iyi oluş ve öğrenmesine etki etmektedir.

Sınıf yönetiminin sağlanmasında gözden kaçırılmaması gereken en önemli nokta çocukların ihtiyaçlarıdır. Oktay (2009) bu ihtiyaçların; sevgi ve ilgi, sağlıklı bakım ve beslenme, güven, hareket ve oyun, kendini tanıma, tutarlı bir disiplin anlayışı ve çocuk haklarına duyarlı bir çevre olduğundan söz eder. Bu ihtiyaçların bilinmesi, sınıf yönetiminin nasıl planlanacağına ve planlanan etkinliklerin nasıl uygulanacağına dair bireylere ipucu veren unsurlar taşımaktadır. Çocukların ihtiyaçlarına dair sahip olunan inançlar, sınıf yönetimi alanında farklı model ve disiplinlerin geliştirilmesine neden olmuştur.

Uygun ve olumlu disiplin yöntemleri çocuklara davranışlarını şekillendirme, sorumluluk sahibi olma ve nihayetinde ilerleyen yıllarda daha iyi yetişkinler olmalarına yardımcı olmaktadır (Çelebi Öncü, 2013). Öte yandan uygun olmayan ya da olumsuz disiplin yöntemleri ise aksi yönde etki edebilmektedir.

Alan yazın incelendiğinde öğretmenler tarafından başvuru alan pek çok disiplin yöntemi olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin süreç içerisinde hangi durumda hangi model ve stratejiyi kullanacağını bilmeleri, gerekirse bu modeli değiştirip farklı stratejilere de başvurusu gerekebilmektedir. Çünkü tek bir disiplin modeli tüm sorunların üstesinden gelmede yetersiz kalacaktır. Bu sebeple belli bir stratejide ısrar etmek yerine çocukların gelişim özellikleri ile problemlerin meydana geldiği ortamı göz önünde bulundurmak oldukça önemlidir (Sadık ve İflazoğlu Saban, 2008). Bu derleme çalışması ile okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetim süreçlerine uygun disiplin yöntemlerini bilip kullanmalarına yardımcı olmak hedeflenmiştir.

Ayrıca farklı disiplin modellerini bilen öğretmenlerin öğrencilerin problemleri hakkında fikir sahibi olma, öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarına ve okulu onlar için mümkün olduğunca olumlu deneyimler yaşayacakları bir ortama çevirmelerine katkı sağlayacağı (Tertemiz, 2005) düşünülmektedir.

Sınıf Yönetimine Etki Eden Faktörler

Sınıf yönetimine etkiden faktörleri;

1. Aile, toplumsal değerler, çevre, beklentiler ve kitle iletim araçlarını içeren sosyal faktörler,
2. Öğrencinin özellik ve ihtiyaçları, öğretmenin kişilik özelliklerini kapsayan psikolojik faktörler,
3. Okul yönetim yapısı, öğretmenin niteliği, sınıfın fiziksel durumu, sınıf kuralları ve ders işlenişini içeren eğitsel faktörler (Demirtaş, 2005) olarak sıralamak mümkündür.

Formal eğitimin verildiği okul ortamında çocuklara sunulacak eğitimin niteliği bu 3 ana faktörün ve içerdiği unsurların bilinmesi ile yakından ilişkilidir. Bu faktörler çocuğun yaşamında tek bir değişkenin değil, aksine onun gelişimine ve hayatına etki eden pek çok faktörün olduğu konusunda ipuçları sunmaktadır. Bu farkındalığa sahip olan öğretmen, idareci ve eğitimciler çocukların yaşamına etki eden değişkenlerin farkında oldukları için onların hayatında daha önemli dokunuşlar yapabilir. Bunun farkında olan pek çok eğitmen, araştırmacı ve düşünür de sınıf yönetimine etki eden noktaları göz önüne alarak, öğretmenlerin sınıf yönetim ve disiplinlerini sağlarken kullandıkları çeşitli model ve yaklaşımlar olduğunu belirtmişlerdir (Demirtaş, 2005).

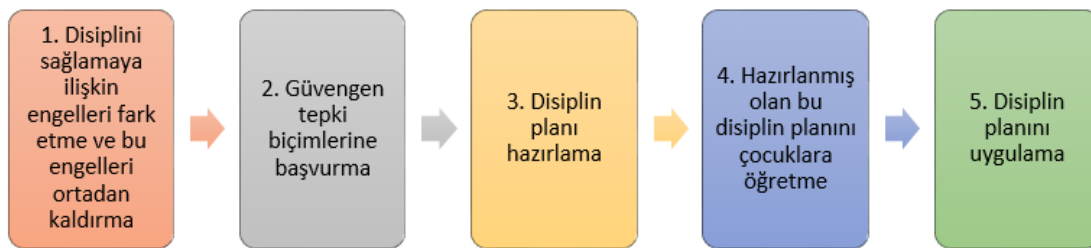
DISİPLİN MODELLERİ

Öğrenciye istenilen davranış ve alışkanlıkları öğretmenin yanı sıra, onların kendi kendilerini denetlemelerine yardım eden disiplin kavramının sınıf yönetimde oldukça önemli bir yeri önem vardır (Oktay, 2009). Disiplin eğitim faaliyetlerini çocukları gelişimine en uygun bir biçimde katkı sağlayacak şekilde uygulamak için düzen sağlama ve hedeflenen eğitsel amaçlara ulaşana dek bu düzeni devam ettirmektir (Esen, 2006).

1. Güvengen (Atılğan) Disiplin Modeli

Canter ve Canter'in (1992) ortaya attığı bu modelin temelinde çocukların sergiledikleri davranışlara karşı sakin kalmak ve onların ihtiyaçlarını tutarlı bir biçimde karşılamak vardır. Bu modelin temelinde, çocukların sağlıklı bir gelişim gösterip, uygun davranışlar sergilemelerinde bir takım sınırlara ihtiyaç duydukları, sınırların çizilip uygulanmasında görevli kişinin ise öğretmenler olduğu düşüncesi yer almaktadır (Çelebi Öncü, 2013; Edwards, 1993). Ayrıca, bu modelde öğretmenin okul yöneticisi ve ailelerden destek alması ile ebeveynlerin de tıpkı öğretmenler gibi güvengen disiplin yöntemlerini uygulamak üzere eğitilmelerinin önemi vurgulanır (Scarpaci, 2007). Otoritenin öğretmen için gerekli olduğunu savunan bu görüşte öğretmen, kurallar ve kurallara uyulmadığı takdirde olabilecekler konusunda öğrenci ve ailelerine bilgi verir (Tertemiz, 2005). Bu görüşün temelinde başarılı bir öğrenmenin, uygun öğrenme ortamlarında ve disiplinin sağlanmış olduğu sınıflarda gerçekleştiği belirtilmektedir. Başka bir deyişle, sınıf disiplininin sağlanmadığı bir ortamda öğretmenin etkili olması mümkün değildir (Scarpaci, 2007). Öğretmenlerin sınıfın kontrolünü ele geçirmesi gereken herhangi bir zamanda kullanılabilen bu model, en çok sınıfın kendilerine ait bir alan olduğuna ve sınıf yönetiminin yalnızca öğretmenin işi olduğuna inanan öğretmenlere hitap etmektedir. Bu model hem müdahale edici hem de önleyici olabilir (Scarpaci, 2007). Öğrenciler uygunsuz bir davranış sergilediklerinde öğretmen bunun sebepleri (uygunsuz bir ortamda yetişme ya da psikolojik sorunlar gibi) ile ilgilenmez çünkü bu yönetime göre burada yapılması gereken, davranışı kabul edilir hale getirmek ve öğrencilerin kurallara uymasını sağlamaktır (Tertemiz, 2005). Modelde öğretmen ve öğrencilerin bir takım hakları olduğundan söz edilir. Öğretmenin hakkı çocuklar için en ideal sınıf ortamını oluşturma, çocuklardan onların gelişim düzeylerine en üst düzeyde katkı sağlayacak uygun davranışlar bekleme, okul yöneticisi ve ebeveynlerden destek almaktır. Öğrencilerin hakları ise öğretmenin beklentileri hakkında fikir sahibi olma, eğitim etkinliklerine ilişkin yönerge alma, olumlu pekiştirme alma ve davranış sonuçları hakkında bilgi sahibi olmaktır. Bu disiplinde beş temel prosedür kullanılmaktadır (Sadık ve İflazoğlu Saban, 2008).

Bunlar;

Şekil 1. Atılğan Disiplin Modelinde Takip Edilen Prosedür

2. Adımda yer alan güvenden tepki biçimlerine örnek olarak aşağıdaki uygulamalar verilebilir.

- Beklentiyi açık ve net biçime ortaya koyma
- Sınıf içindeki davranışlara ilişkin belirgin sınırla koyma
- Göz kontağı kurma, beden diline başvurma
- Kurallara olan gereksinimi açıklayıp, bunların uygulanması noktasında çocuklara kılavuzluk etme (Sadık ve İflazoğlu Saban, 2008).

Bu modele karşı yapılan eleştiriler, iyi ya da kötü davranışın belirleyicisi olması sebebi ile “öğretmene bağlılığın arttığı” düşüncesidir. Ancak Canter bu noktada dikkatli bir şekilde belirlenmiş sınırların ve beklentilerin, çocuğu öğrenmesinde özgür kıldığını savunmaktadır. Marzano, Mrzano ve Pickerin, güvengen disiplinin çocuğun yaşamında iyi ve kötü davranışın ne olduğunu öğrenmesine dair bir denge görevi üstlendiğini savunmaktadır. Bu yolla çocuk, uygun davranışların neler olduğunu anlayabilecek ve öğrenme gerçekleşecektir. Bu modelde öğretmen, yönetici ve ebeveynlerin disiplin sürecinde birlikte yer alması bir takım çalışması meydana getirir. Böylece, çocuğun uygun davranış normlarını öğrenmesi daha da kolaylaşır (Scarpaci, 2007). Ayrıca kuralları koyanın öğretmenler olması da çocukların içsel disiplini nasıl sağlayacakları konusunda soru işareti uyandırması sebebi ile eleştirilmektedir (Tertemiz, 2005).

Bununla birlikte, bu modelde davranışların sebebi (ölüm, boşanma, depresyon gibi) ile ilgilenilmez (ölüm, boşanma, depresyon gibi) (Scarpaci, 2007). Öte yandan insan davranışlarını yönlendiren pek çok etken olduğu bilinmektedir. Bu nedenler; psikolojik, sosyolojik, ailevi, ekonomik ya da çevresel pek çok unsur olabilir. İnsan davranışını yönlendiren bu türden faktörlerin olduğunun bilinmesi, öğretmenin olumsuz davranış sergileyen öğrenciye daha insancıl bir yaklaşımla yaklaşmasını sağlar. Başka bir ifade ile çocuğun sergilediği olumsuz davranış karşısına zarar vermek amacı olmadan altında yatan başka nedenler olduğunu bilen öğretmen, bu nedenlerin çözümüne gidecek, bu nedenlere uygun müdahalelerde bulunacaktır. Bu doğru müdahale de çocuğun iyi oluşuna katkı sağlayacaktır.

Güçlü yönleri

Modelin güçlü yönlerini Edwards (1997) şu şekilde belirtmiştir;

- Kolayca uygulanabilir olma,
- Disiplin sağlama sürecinde yönetici ve aile katılımını da içermesi.

Zayıf yönleri

Scarpaci (2007) modelin zayıf yönlerini şunlar olduğunu belirtmiştir;

- Öğrencilerin sınıf yönetim sürecinde herhangi bir etkiye sahip olmamaları,
- Çocukları ödül ya da ceza almalarının onların öğretmen tarafından konan sınıf kurallarına uyup uymamalarına bağlı olarak gerçekleştiği bir sınıf atmosferinin olması,
- Öğretmenleri tarafından konulan ve değiştirilemez olan bu kuralların varlığının, öğrencilerin kendilerini değersiz hissetmelerine neden olabilmesi,
- Bunun da öğrenme sürecinde oldukça etkili bir yeri olan “kendini bulunduğu yere ait ve bu yerde değerli hissetmenin” gerçekleşmemesine dolayısı ile etkili bir öğrenmenin gerçekleşmemesine sebep olması.

2. Gerçeklik Terapisi/(Kontrol Modeli)

Bu modeli ortaya atan Glasser, davranışsal problemlerin ortaya çıkış nedeninin bireylerin bir takım psikolojik ihtiyaçlarının (ait olma ve sevmeye, güç ve başarı, eğlence ve eğlenme, özgürlük ve tercih yapabilme, yaşamsal ihtiyaçlar, beslenme, barınma ve güvenlik) karşılanmamasına bağlanmaktadır (Scarpaci, 2007). Ona göre bu ihtiyaçların karşılanması ile istenmeyen davranışlar ortadan kalkacaktır. Çocukların aileleri tarafından karşılanmayan/karşılanamayan bu ihtiyaçlarının, okul ve öğretmen tarafından giderilmesi, çocukların uyumlu davranışlar sergilemesine yardımcı olacaktır. Modelde ayrıca çocukların kendi davranışlarının sonuçlarını inceleme ve bu davranışların sonuçları ile ilgili sorumluluk almaları, gerektiği takdirde davranışlarını değiştirmeleri gerekliliğine vurgu yapılmaktadır (Çelebi Öncü, 2013; Glasser, 1998). Bu sebeple modelde, öğretmenlere bir davranışı yapmalarını konusunda çocukları zorlamamaları ve çocuklara davranışlarını değiştirmeye ilişkin fırsat vermeleri önerilir (Edwards, 1993).

Bu modelde çocukları kendi eylemlerini anlamak ve davranışlarının sorumluluğunu almaya yönlendirmeye yönelik 4 sorudan yararlanmaktadır (Scarpaci, 2007). Bu sorular;

1. Ne istiyorsun?
2. Ne yapıyorsun?
3. Bu sana yardım ediyor mu?
4. Şimdi planın ne?

Bu model, yanlış bir davranış meydana geldikten hemen sonra bir müdahale tekniği olarak kullanıldığında en etkilidir (Scarpaci, 2007). Modelde kısa ve öz sorular kullanıldığı için uygulanması kolaydır. Modelde öğretmenin, öğrenciye yanlış davranışı sergiler sergilemez rehberlik etmesi esastır.

Güçlü yönleri

- Öğrencinin özerk davranma ve sorumluluk alma becerilerini artırır.
- Öğrenci kendi davranışlarının sonuçlarını görme imkânına sahip olur.
- Var olan problemleri davranışlar tüm sınıfın katıldığı toplantılarda görüşülür. Böylece öğrencilerin disiplin problemleri hakkında fikir sahibi olmalarına yardımcı olunur (Edwards, 1997).

Zayıf yönleri

- Pek çok öğretmen istenmeyen bir davranış sonunda herhangi bir ceza verilmemesinden ötürü bu modeli uygulamada oldukça zorlanır.
- Öğrencilerin dışardan gelecek bir müdahaledense kendi kendini kontrol etmesi vurgulanmaktadır.
- Öğretmen rehberliğinin önemsendiği bu modelde, her öğretmenin rehberlik etme konusunda kendini yeterli hissetmemesi ya da yeterli olmamasını söylemek mümkündür.
- Ders zamanı dışında uzun zaman ve çaba harcamayı gerektirmesi de bu modelin zayıf yönleri arasında sayılmaktadır (Scarpaci, 2007).

Çelebi Öncü (2013) bu modelde çocukların, davranışlarını geliştirmeye yönelik plan yapmalarına dair bir beklenti olduğuna, modelin okul öncesi dönemdeki bir çocuğun gelişimsel anlamda plan yaparken zorluk yaşayabileceğine, bu sebeple okul öncesi dönem çocukları ile çalışan öğretmenlerin bu modele kısmen başvurabileceğinin değinir.

3. Mantıksal Sonuçlar Modeli

Pozitif disiplin olarak da adlandırılan bu model (Nelsen ve ark., 2000) bireylerin ait olma ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, kişilerin karşılıklı saygı ve merhamet duygusuna sahip olma gibi sosyal becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir (Çelebi Öncü, 2013). Bu modelin temelinde istenmeyen davranışların sebebinin, bireylerin karşılanmayan ihtiyaçları olduğu düşüncesi yer almaktadır. Tüm insanların sahip olduğu temel motivasyon ise diğer bireyler tarafından kabul görüp ait olma hissini yaşamasıdır. Bireylerin sosyal bir varlık olması ise sergilemiş oldukları davranışların düzenli, amaçlı ve sosyal anlamda onay alması ile mümkündür (Tertemiz, 2005). Bu modele göre bir çocuğun sergilediği olumsuz davranışın 4 temel sebebi vardır. Bu sebepler; ilgi çekmek, güç gösterisinde bulunmak, öç almak ve kendine özel ilgi çekmektir (Çelebi Öncü, 2013). Bu sebeplerin bilincinde olan bir öğretmen çocuğu salt cezalandırmak yerine mantıksal sonuçları kullanır. Başka bir deyişle, çocuğu ahlaki açıdan yargılamadan mevcut probleme odaklanmasını sağlar. Bu da öğretmeni problemin çözümüne yaklaştırır.

Güçlü yönleri

- Öğrenci özerkliğini artırma
- Öğrencilerin yaptıkları eylemlerin nedenini öğrenmelerini sağlama
- Öğrencilerin doğru davranış öğrenmelerine yardım etme
- Disiplin sağlama sürecinde ceza verme ve sistematik pekiştirme yerine mantıksal sonuçlara yer verme (Erdem, 2019).

Zayıf yönleri

- Öğrencilerin kendi motivasyonlarını anlayıp bunu ifade etmeleri zor olabileceği için, öğretmenler kimi zaman öğrencilerin bu motivasyonlarını belirlemede sıkıntı yaşayabilirler (Scarpaci, 2007).
- Özellikle kalabalık sınıflarda öğrencilerin davranışlarının sebebini anlamak zor olabilir
- Sınıf içinde yapılan toplantılar iletişim becerileri zayıf öğrenciler üzerinde stres medyanaya getirebilir (Erdem,

2019).

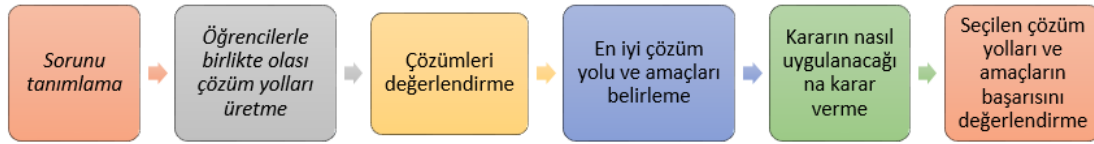
Bu modele göre istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin göz önünde bulundurması gereken noktalar (Scarpaci, 2007) şunlardır:

- Çocukların yanlış davranışlarının amacını anlamak için çaba gösterme
- Çocuklardan beklenen eylemler için onlara net yönergeler verme
- Çocukların geçmiş davranışlarına değil, şimdiki davranışlarına odaklama
- Yaramazlık yapan çocuklara başkalarını rahatsız etmeden ayrılma veya kalma seçeneği sunma
- Yapıcı olma, yıkıcı olmaktan kaçınma,
- Çocukları tehdit etmeme
- Kin tutmama

4. Öğretmen Etkililiği Modeli: (Gordon Modeli)

Rogers ve Maslow'un kuramlarına dayanan bu modelde, çocuklara ceza alma, zorlama gibi olumsuz disiplin yöntemleri ile muamele edilemeyeceği, aksine çocukların açık sözlü bir şekilde seçim yapmalarına fırsat veren tekniklerin kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu modelde çocukların problem çözme ve karar verme becerilerine sahip olmaları konusunda desteklenmesi ön görülmekte, bahsedilen durumların sağlanabilmesi için öğretmen ve çocuk arasında olması gereken iletişim becerilerine vurgu yapılmaktadır (Sadık ve İflazoğlu Saban, 2008). Öğretmenlerin etkili bir disiplin sağlamaları / sağlaması için a) çocukların sorunlarını kendilerinin çözebileceğine kesin olarak inanmak ve bu güveni onlara hissettirmek, b) çocukların duyguları ifade etmelerine fırsat verip onları içtenlikle dinleyerek rahatlamalarına yardımcı olmak, c) çocukların sorunlarını çözme konusunda istekli olmak, d) öğretmen kimliğini koruyarak sorun yaşayan her bir çocuğun yanında yer almak ve çocukların sahip oldukları soruların gizliliğine saygı duymak gibi görevleri yerine getirmeleri gerekmektedir (Çelebi Öncü, 2013).

Öğretmenlerin bu modeli uygularken takip etmeleri gereken bir dizi yol bulunmaktadır (Tertemiz, 2012). Bu yol Şekil 2'de yer almaktadır.

Şekil 2. Gordon Modelinde Takip Edilmesi Gereken Adımlar

Güçlü yönleri

- Öğrenciler özerkliği teşvik eder.
- Öğretmen öğrenci ilişkileri ve etkileşimleri geliştirme eğilimindedir.
- Öğrenciler iç gözlemci olmaya, kendi kişisel sorun ve duygularını yansıtmaya ve bunlarla ilgilenmeye teşvik edilir.
- Öğretmenler ihtiyaçlarını öğrencilere nasıl ifade edeceklerini öğrenirler.
- Öğrenciler davranışlarının başkalarını etkilediğini öğrenirler. Öğrencilere, öğretmenlerin de tıpkı onlar gibi ihtiyaçları ve duyguları olduğunu anladıkları bir çerçeve sağlar.

Zayıf yönleri

- Öğretmenlerin sahip oldukları davranışçı anlatma ve kontrol etme eğiliminden, öğrencileri aktif olarak dinlemeye dayalı bir yaklaşıma geçişi zor olabilir. Şayet öğrenci davranışlarıyla ilgili olarak doğrudan komutlar/emirler vermeye alışkınlarsa, ben-mesajlarını iletme öğretmenler için ustalaşmak zor olabilir (Scarpaci, 2007).

5. Ginott Modeli

Ginott modeli, çocukların olumlu yönde gelişim sağlamaya dair bir potansiyelleri olduğu ve bunun öğretmenle kurulacak etkili bir iletişim ve olumlu sınıf atmosferi oluşturma yoluyla sağlanacağını öngörür. Olumlu bir sınıf

atmosferinin kurulmasında öğretmen çocukların hislerinin gerçek olduğunu kabul etmeli ve çocukların kendi davranışlarının sorumluluklarını almalarına yardım etmelidir. Bu model, öğretmenlerin sınıf içinde ne tür davranışları yapıp ne tür ifadeler kullanabilecekleri ya da hangi davranış ve söylemlerden kaçınmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Sadık ve İflazoğlu Saban, 2008). Olumlu iletişim, duruma yönelik uygulamalarda bulunma, benzetme, eleştiri ve küçümsemeden kaçınma, çocuğun duygularını kabul etme ve bu duyguların çocuk tarafından da anlaşılmasına yardımcı olma, kısa ve öz ifadeler kullanma, yıkıcı biçimlerde verilen övgüden kaçınma, çocuğu cesaretlendirme, model olma, sürekli bir ceza vermekten kaçınma bunlar arasındadır (Sadık ve İflazoğlu Saban, 2008) Modelin güçlü ve zayıf yönlerine (Scarpaci, 2007) aşağıda değinilmektedir :

Güçlü yönleri

- Bu model, disiplin sorunlarından kaçınmanın anahtarı olan öz saygıyı oluşturan bir benlik kavramı geliştirmeyi amaçlar.
- Bu model, akli başında iletişimi savunarak öğretmenler ve öğrenciler arasındaki olumlu ilişkileri teşvik eder.

Zayıf yönleri

- Modelin disiplin sorunlarıyla başa çıkmak için belirli adımları yoktur.
- Öğrencilerle uğraşırken daha geleneksel bir role alışmış öğretmenler için yetersiz destek vardır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sonuç olarak, okul öncesi dönem sınıf yönetiminde kullanılabilecek pek çok disiplin modeli bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu modellerin tek başına eksiksiz, destekleyici ya da korucuyu olduğunu söylemek mümkün değildir. Bazı modeller diğerlerine göre çeşitli açılardan avantajlı ya da dezavantajlı olabilir. Burada öğretmenlerin kendi sınıf atmosferini ve çocuklarının özelliklerini göz önünde bulundurarak en uygun modelleri seçmeleri esastır (Tertemiz, 2005), çünkü etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesi için vazgeçilemez bir unsur olan sınıf yönetimi kavramına etki eden pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlar; çocuğun, ailenin ve öğretmenin psikolojik durumu/ kişilik özellikleri, yaşanılan çevre, okul ortamı ve iletişim araçları olabilmektedir. Bu kadar farklı değişkenin etkili olduğu bir yerde de farklı ihtiyaçlar doğabilmektedir. Farklı ihtiyaçların olduğu yerde farklı uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple yukarıda bahsedilen her bir disiplin modelinin uygulanmasının uygun düştüğü durumlar söz konusudur. Öğretmene, aileye ve eğitimcilere düşen görev, çocukların ihtiyacı olan durumları tespit edip onlara bu yönde destek sağlamaktır.

KAYNAKÇA

- Avcı, S. (2013). Okul öncesi eğitimde programın sınıf yönetimine etkisi. G. Balat ve H. Bilgin (Ed.). *Okul öncesi eğitimde sınıf yönetimi* içinde (s.94-110). Eğiten Kitap.
- Başar, H. (1999). *Sınıf yönetimi*. Pegem Özel Eğitim ve Hizmetleri, Önder Matbaacılık.
- Bilgin, H. (2013). Okul öncesi eğitimde fiziksel mekanın düzenlenmesi. G. Balat ve H. Bilgin (Ed.). *Okul öncesi eğitimde sınıf yönetimi* içinde (s.111-122). Eğiten Kitap.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard University Press.
- Canter, L. ve Canter, M. (1992). *Assertive discipline: Positive behavior management for today's classroom*. Canter & Associates.
- Celep, C. (2002). *Sınıf yönetimi ve disiplin*. Anı Yayıncılık.
- Çelebi Öncü, E. (2013). Okul öncesi eğitimde olumlu disiplin ve sınıf kuralları oluşturmak. G. Balat ve H. Bilgin (Ed.). *Okul öncesi eğitimde sınıf yönetimi* içinde (s.123-149). Eğiten Kitap.
- Demirtaş, H. (2005). Sınıf yönetiminin temelleri. Kıran, H. (Ed.). *Etkili Sınıf Yönetimi* içinde (s.123-149). Anı Yayıncılık.
- Edwards, C. H. (1993). *Classroom discipline and management*. Macmillan.
- Erdem, A., R. (2019). Sınıf disiplini ve kuralları. R. Sapkaya (Ed). *Sınıf yönetimi* içinde (s. 81-116). Anı Yayıncılık
- Esen, H. (2006). *İlk ve ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin kullandıkları disiplin türleri (Edirne İli Örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Glasser, W. (1998). *Başarısızlığın olmadığı okul* (Çev. K. Teksöz). Beyaz Yayınları.

- Koçyiğit, S. ve Kök, M. (2013). Okul öncesi eğitimde motivasyon. G. Balat ve H. Bilgin (Ed.). *Okul öncesi eğitimde sınıf yönetimi* içinde (s.183-199). Eğiten kitap.
- Nelsen, J., Lott, L. ve Glenn, H. S. (2000). *Positive discipline in the classroom: Developing mutual respect, cooperation, and responsibility in your classroom*. Prima Pub.
- Oktay, A. (2009). Okul öncesi dönem çocuğunun gereksinimleri ve okul öncesi eğitimi temel ilkeleri. Ş. Yaşar, (Ed.). *Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri* içinde (2.Baskı). Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sadık, F. ve İflazoğlu Saban, A. (2008). Disiplin ve disiplin modelleri. Y. Aktaş Arnas ve F. Sadık (Ed). *Okul öncesi eğitimde sınıf yönetimi* içinde (s.278-324). Kök Yayıncılık.
- Scarpaci, R. T. (2007). *A case study approach to classroom management*. Pearson Education, Limited
- Tertemiz, N. (2005). Sınıf yönetimi ve disiplini. L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf yönetimi* içinde (s.12). Nobel Yayın Dağıtım.
- Tertemiz, N. (2012). Sınıf yönetimi ve disiplin modelleri. L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf yönetimi* içinde (s. 109-135). Pegem Akademi Yayınları
- Uyanık Balat, H. (2013). Sınıf yönetim kavramı ve sınıf yönetim modelleri. G. Uyanık Balat ve H. Bilgin (Ed.). *Okul öncesinde sınıf yönetimi*, (2. Baskı, s.1-11). Eğiten Kitap.

Examining the Discipline Models That Can be Applied in the Classroom Management Process of Preschool Teachers: A Review Article

Şengül PALA

The pre-school period, which covers the first 6 years of human life, has a critical importance for the later years of life (Çelebi Öncü, 2013). The foundations of some social, emotional and cognitive skills that are necessary for a person to spend his life in a healthier, peaceful and quality way are laid in this period. In other words, preschool period is the period in which some basic knowledge and skills necessary for children to lead a healthy life are acquired. The acquisition of these is possible by meeting the basic needs of the child at the appropriate time and in an adequate manner, starting from the time the child opens his/her eyes to the world (Uyanık Balat, 2013). In this period, there are many factors that affect the development and well-being of the child. These can be family, relatives, close friends around the child, or factors such as school environment and education system that have indirect effects on the child, even if they are not directly effective (Bronfenbrenner, 1979). In addition to being educated by the family, the child is also included in a systematic education by the school. Being systematic is because the school is not just a phenomenon, but also includes some elements such as the classroom environment, discipline methods and curriculum. All these factors affect the development of the child. Making a positive impact on the child's life is possible by presenting these elements to children in a quality environment. Providing such an environment is related to the quality of classroom management (Başar, 1999). Classroom management is to create a classroom environment that simultaneously mobilizes the classroom's teaching resources and students and enables learning in order to achieve classroom goals. There are many factors affecting the classroom management process. Discipline models are one of the most important of them. When the literature is examined, it is seen that there are many discipline methods used by teachers. It may be necessary for teachers to know which model and strategy to use in which situation in the process, and if necessary, change this model and apply different strategies because a single discipline model will be insufficient to overcome all problems. For this reason, it is very important to consider the developmental characteristics of children and the environment in which the problems occur, rather than insisting on a certain strategy (Aktaş Arnas & Sadık, 2008). With this review article, is aimed to examine the discipline models that can be applied in the preschool classroom management process.

In addition, it is thought that teachers who know different discipline models will contribute to having an idea about the problems of the students, getting to know themselves better, and turning the school into an environment where they can have positive experiences as much as possible (Tertemiz, 2006).

Assertive Discipline Model

The model is based on remaining calm about the behavior of children and meeting their needs consistently. The basis of this model is the idea that children need some boundaries in order to develop healthy and exhibit appropriate behaviors, and that the person responsible for drawing and applying the boundaries is teachers (Çelebi Öncü, 2013; Edwards, 1993).

Reality Therapy Model

Glasser, who put forward this model, attributes the emergence of behavioral problems to the fact that some

psychological needs of individuals (belonging and love, power and success, entertainment and entertainment, freedom and choice, vital needs, nutrition, shelter and security) are not met (Scarpaci, 2007). According to him, undesirable behaviors will be eliminated by meeting these needs.

Logical Consequences Model

This model, also called positive discipline (Nelsen et al., 2000), aims to develop social skills such as mutual respect and compassion, taking into account the individual's need for belonging (Çelebi Öncü, 2013). This model relies on the thought that the cause of undesirable behaviors is the unmet needs of individuals.

Gordon Model

In this model, which is based on the theories of Rogers and Maslow, it is emphasized that children cannot be treated with negative discipline methods such as punishment and coercion, but on the contrary, techniques that allow children to make choices from a frank way should be applied. In this model, it is foreseen to support children in gaining problem-solving and decision-making skills, and emphasis is placed on the communication skills that should be between the teacher and the child in order to achieve the aforementioned situations (Aktaş Arnas & Sadık, 2008).

Ginott Model

The Ginott model predicts that children have the potential to develop positive and effective communication with the teacher and a way to create a positive classroom atmosphere will be provided. In establishing a positive classroom atmosphere, the teacher should acknowledge that children's feelings are real and help children take responsibility for their own behavior.

Conclusion

As a result, there are many discipline models that can be used in preschool classroom management. It is not possible to say that these models are complete, supportive or protective on their own. Some models may be advantageous or disadvantageous in some respects over others. Since there are many factors that affect the concept of classroom management, which is an indispensable element for effective learning to take place. These elements can be the psychological state/personality characteristics of the child, family and teacher, living environment, school environment and communication tools. In a place where so many different variables are effective, different needs may arise. For this reason, it is an inevitable fact that different applications are appropriate where there are different needs. For this reason, there are situations where it is appropriate to apply each of the above-mentioned discipline models. The duty of teachers, families and educators is to identify the situations that children need and to provide them with support in this direction.

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Pala, Ş. (2022). Okul öncesi sınıf yönetim sürecinde başvurulabilecek disiplin modellerinin incelenmesi: bir derleme çalışması. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2): 133-142. doi: 10.55008/te-ad.1101590